

Roman Łyczywek

W kwestii starań o podniesienie umiejętności i sztuki wymowy w adwokaturze : prolegomena programowe

Palestra 19/3(207), 98-101

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

oraz dokonania ich oceny. Wszyscy aplikanci powinni być zobowiązani do uczestnictwa w konkursach na najlepsze przemówienie sądowe, organizowanych przez rady adwokackie — pod rygorem niedopuszczenia do egzaminu adwokackiego (odpowiednik kolokwium). Na wykładowców zajęć dotyczących osobowości mówcy i formy przemówień rady adwokackie powinny powoływać wybitnych polonistów, znawców sztuki mówienia i aktorów (§ 23 Regulaminu).

Wymienione w instrukcji przedmioty wykładowe powinny być uzupełnione przedmiotem pt. „Wymowa sądowa”. Ten nowy przedmiot posiadałby własny, indywidualny program, w ramach ogólnego programu godzinowego.

W związku z koniecznością powołania wykładowców nieadwokatów należy przyjmując nowe stawki wynagrodzenia, albowiem przy obecnych stawkach nie będzie możliwości powoływania wybitnych specjalistów, reprezentujących wysoki poziom. Rady adwokackie powinny być zobowiązane do zakupu odpowiedniej ilości magnetofonów oraz do przygotowania odpowiednich lokali na prowadzenie ćwiczeń praktycznych.

2. Dla uzyskania materiału informacyjnego należałoby zainspirować rady adwokackie do przeprowadzenia wstępnego szkolenia aplikantów w zakresie wymowy sądowej na podstawie proponowanego programu.
3. W pełni popieram propozycję adw. O. Missuny na temat organizowania konkursów krasomówczych dla aplikantów adwokackich — z następującymi uzupełnieniami:
 - a) każdy aplikant miałby obowiązek uczestniczenia w konkursie organizowanym przez radę adwokacką pod rygorem niedopuszczenia do egzaminu adwokackiego,
 - b) należy opracować jednolity regulamin konkursu dla wszystkich izb adwokackich,
 - c) zwycięzca konkursu z ostatniego roku aplikacji miałby prawo wyboru siedziby na terenie danej izby, jeśli uzyskał również ogólny wynik dobry z egzaminu adwokackiego,
 - d) jednym z organizatorów konkursu powinna być redakcja „Palestry”, na łamach której byłyby publikowane wyniki konkursu.
4. Dla ujednoczenia form szkoleniowych powinny być organizowane przez NRA ogólnopolskie sympozja poświęcone zagadnieniom wymowy sądowej z udziałem prowadzących zajęcia w poszczególnych izbach adwokackich.
5. Wypowiadam się za zdecentralizowaną formą szkolenia, tj. za prowadzeniem zajęć przez wybitnych specjalistów zamieszkałych na terenie poszczególnych izb adwokackich.

adw. Czesław Jaworski

F. W kwestii starań o podniesienie umiejętności i sztuki wymowy w adwokaturze (prolegomena programowe)

I. Charakter opracowania

Z treści dalszych uwag powinno wynikać uzasadnienie tego, dlaczego opracowania niniejszego nie nazwano „programem”, lecz wstępem do programu. Uwagi te

powinny być wzbogacone dyskusją, w której powinni wziąć udział z jednej strony znawcy problemów związanych ze sztuką wymowy, a z drugiej strony doświadczeni organizatorzy działalności samorządowej w adwokaturze.

Po uzgodnieniu zasad wynikających z celów działalności oraz po uzgodnieniu poglądów co do warunków, w jakich przypadnie działalność tę podjąć, trzeba będzie pozostawić poszczególnym ośrodkom znaczny stopień swobody w dostosowaniu środków działania do regionalnych warunków. Jedynie niektóre elementy programu, pomoc i kontrola wyników powinny być przedmiotem zainteresowania ogólnopolskiego ośrodka programowego.

II. Cel działalności

Pojmując oczywiście „wymowę” w szerokim tego słowa znaczeniu jako działanie przy pomocy słowa w zakresie społecznym, nacechowane pięknem dykcji i doboru słów, siłą i zręcznością argumentacji oraz realizacją jasnych i słusznych zamiarów — widzieć musimy w zamierzonej akcji następujące cele:

- a) najbardziej bezpośredni cel polegający na osiągnięciu większej skuteczności wystąpień adwokackich na salach sądowych przez lepsze opanowanie reguł logiki, taktyki, perswazji i psychologicznego oddziaływania,
- b) szerszy cel społeczny polegający — przez dawanie dobrych wzorów wymowy — na podniesieniu poziomu wymowy we wszystkich dziedzinach działalności społecznej. Następuje tu swoiste sprzężenie zwrotne: adwokaci mogą i powinni w każdym środowisku „błyszczeć” swą umiejętnością i mądrością w przemawianiu, co z jednej strony będzie wpływało na podnoszenie się poziomu tej formy działalności społecznej, a z drugiej strony będzie podnosiło prestiż i pozycję adwokatów we wszelkich środowiskach społecznych. Ten ostatni skutek nie może być dla nas oczywiście obojętny,
- c) cel perspektywiczny wynikający z faktu, że wysoki poziom sztuki przemawiania służy wzbogacaniu kultury narodowej. Przemówienie oraz związane z nim nieuchronnie refleksja i dyskusja są jednym z najpoważniejszych motorów, które mobilizują ludzką myśl, postawę i twórczość. Nie da się zaprzeczyć, że ta cenna forma kształtowania i wzbogacania się kultury narodowej jest w pewnym stopniu zagrożona przez oddziaływanie tzw. środków masowego przekazu, głównie przez telewizję. Obok niezaprzeczonego pozytywnego działania telewizji mnożyć się będą ujemne skutki jej oddziaływania, jeżeli nie będzie się chroniło warunków do pewnej autonomii w kształtowaniu się osobowości. Wymowa, rozmowa i dyskusja mają tu do spełnienia wielką rolę.

III. Warunki realizacji celów

Podejmując działalność zmierzającą do podniesienia sztuki wymowy wśród adwokatów, napotykamy jeden warunek sprzyjający tej działalności: świadomość faktu, że umiejętność wymowy stanowi jedno z zasadniczych narzędzi pracy zawodowej adwokata.

Napotykamy tu jednak zarazem wiele momentów, które nie sprzyjają podejmowaniu projektowanej działalności. Będą to w szczególności:

— uzasadniony licznymi przykładami z praktyki sceptycyzm co do realnej wartości wymowy w praktyce adwokackiej oraz błędy w wymowie płynące z rutyny w przemawianiu i przez tę rutynę ugruntowane,

— rozpowszechnione wśród adwokatów przeświadczenie o „dostatecznym” ich własnym przygotowaniu w zakresie umiejętności wymowy.

Wiąże się z tym wszystkim pewna, zrozumiała u adwokatów drażliwość w poddawaniu się dalszemu „szkoleniu”, często obiektywnie istniejący u adwokatów brak czasu i również często pojawiające się u nich wygodnictwo, wstrzymujące ich od dalszej poważnej pracy nad podniesieniem swej wiedzy i kwalifikacji.

W sumie — warunki podejmowania zamierzonej działalności, której słuszności nikt jawnie nie kwestionuje, uważać należy raczej za trudne.

IV. Środki realizacji

Rozważając zagadnienie środków realizacji zamierzonej działalności, nie należy zapominać o wspomnianych wyżej warunkach, a ze szczególną zrećnością i taktem traktować drażliwość adwokatów na podejmowanie w stosunku do nich „szkoleń”. Spontaniczność i dobrowolność musi tu być zasadą, której można pomóc przez stworzenie „mody na doksztalcanie się” w zakresie wymowy.

Bardziej dyspozytywne są możliwości szkolenia w tym zakresie aplikantów adwokackich (co jest przedmiotem odrębnego opracowania). Wydaje się, że ze względów taktycznych bardzo jest pożądane wciąganie jak największej liczby adwokatów do akcji szkolenia aplikantów — w postaci prelegentów wąsko określonych tematów, jako członków jury i obserwatorów zajęć praktycznych aplikantów itp. Przyjmując taką taktykę, uzyskamy w rezultacie zainteresowanie się adwokatów zagadnieniami teorii wymowy, przemyślenie przez nich tych zagadnień itp. Szkołąc aplikantów, staną się adwokaci mimo woli przedmiotem szkolenia.

Należy dążyć do tego, by we wszystkich izbach przeprowadzono cykl prelekcji z zakresu zasad wymowy z jak najszerszym zarazem propagowaniem udziału adwokatów w tych prelekcjach.

Prelekcje powinny objąć:

- zasady dykcji, metody ćwiczenia dykcji,
- kwestie słownictwa i stylu,
- zagadnienia logiki ze szczególnym uwzględnieniem metody argumentowania,
- zagadnienia taktyki wymowy oraz reguł erystycznych,
- problemy psychologiczne w wymowie,
- technikę przygotowania przemówień.

Zagajenia dyskusji przy omawianiu poszczególnych tematów (mogą być omawiane dwa lub trzy na jednym posiedzeniu) najlepiej przygotować w formie dwugłosu, korzystając z udziału jednej osoby spoza adwokatury (aktor, psycholog, polonista).

Trzeba propagować urządzenie turniejów (konkursów) krasomówczych z obowiązkowym udziałem aplikantów, a z zalecanym udziałem młodych adwokatów. Z inicjatywy adwokatów-członków Zrzeszenia trzeba urządzać te konkursy dla aplikantów wszystkich zawodów prawniczych, a z inicjatywy izb — urządzać je między aplikantami różnych izb. Regulaminy powinny być ustalone w sposób możliwie atrakcyjny, w każdym razie należy przewidzieć ogólną dyskusję nad wygłoszonymi przemówieniami.

Jest rzeczą pożądaną zainicjować nagrywanie pewnych przemówień adwokackich na taśmę magnetofonową. Służyć to może osobistej kontroli nad wygłaszaniem przemówień przez samego mówcę, a za jego zgodą może być użyte jako materiał dyskusyjny na zebraniach zespołów adwokackich lub w szkoleniu aplikantów.

V. Rola Ośrodka Badawczego Adwokatury w zakresie problemu wymowy

1. Ośrodek Badawczy powinien powołać kilkuosobowy zespół doświadczonych i teoretycznie przygotowanych w tym zakresie adwokatów dla sporadycznej działalności opiniodawczej, sugestii programowych i porad organizacyjnych przy prowadzeniu działalności podnoszenia wymowy wśród adwokatów i aplikantów.
- 2) Za pośrednictwem rad adwokackich należy spowodować powołanie w poszczególnych izbach przynajmniej jednego w każdej izbie pełnomocnika do spraw wymowy w celu informowania Ośrodka o stanie umiejętności na terenie izby w tym zakresie, podejmowania inicjatyw w zakresie szkolenia oraz przekazywania uzyskanych w tej mierze doświadczeń.
3. Ośrodek powinien dysponować nieliczną kadrą specjalistów z zakresu historii i teorii wymowy i umożliwiać poszczególnym izbom — na ich życzenie — korzystanie z tych prelegentów; o liście prelegentów i o będących do dyspozycji tematach należy bieżąco informować izby.
- 4 Należy przeprowadzić (obowiązkowo przy szkoleniu aplikantów) nabycie przez poszczególne izby jednolitych magnetofonów. Ujednolicenie magnetofonów pozwoli na dostarczanie poszczególnym izbom lub na wymianę między izbami nagrań magnetofonowych, zawierających krótkie cenne referaty z zakresu teorii i historii wymowy, oraz zasługujących na to nagrań mów adwokackich.
5. Z chwilą gdy ukaże się zapowiadana książka o sztuce wymowy, będzie rzeczą pożądaną zainicjowanie we wszystkich izbach dyskusji nad tą książką, co pozwoli ujawnić jej braki, a przede wszystkim będzie okazją do rozwinięcia tej tematyki.
6. Należy rozważyć dostarczenie wzorcowych tekstów przemówień, tzw. klasycznych, przy czym nie mogłyby tu wchodzić w zasadzie w rachubę pełne teksty, lecz wybrane i skomentowane fragmenty tych tekstów (można by tu wykorzystać np. materiały zebrane na łamach „Gazety Sądowej” w cyklu „Mała antologia wymowy sądowej”).
7. Niniejszy szkic programu może służyć projektowanemu zespołowi do bardziej szczegółowych wskazań oraz jako materiał do ewentualnej narady w sprawach wymowy.

adw. dr Roman Łyczywek

G. Uwagi dotyczące opracowania programu szkolenia i doskonalenia zawodowego w zakresie wygłaszania przemówień sądowych

I. Uwagi ogólne

W chwili obecnej brak jest dostatecznej sumy doświadczeń i sprawdzonych efektów w dziedzinie szkolenia i doskonalenia zawodowego, jeśli chodzi o wygłaszanie przemówień sądowych. Ustalając zatem założenia programowe perspektywiczne, należałoby określić równocześnie konkretny program węższy na okres najbliższy, tj. na rok 1975.

Wyniki realizacji tego krótkoterminowego programu i nabyte doświadczenia powinny być podstawą ułożenia i rozszerzenia programu w latach następnych.